

Август – Септември 2000

Пекин. За повечето чужденци Пекин е града на Тиянанмън и МАОзолея, града на Забранения град и небесния храм, на лятната резиденция и други каталожни атракции, намиращи се във всеки омачкан пътеводител. Места като тия няма начин да не са заразени от паразитната индустрия на услугите, която има едно сигурно предимство: бързо придвижва парите от джоба на туристите към тоя на таксиджиите и художниците, на гидовете и джебчиите, на ментарджиите и просяците. Така че за всички подобни забележителности мога да напиша само едно: Груповият организиран туризъм е инструмент, който може да превърне всеки нормален платец в ненормален идиот, постоянно облъчвайки го с паранормалната информация, че "този палат е построен от император Хюи от династията Минг, после реставриран от великия архитект Муи и пометен отново при бунта на евнусите през 1652 година, които в знак на протест зверски изнасилили любимата конкубинка и я удавили в казан с лайна, строшен от освирепял монголски предводител едно столетие по-късно".

Системата. Всяко нещо в Китай си има система, която трябва да бъде разбрана, ако въобще искаш да оцелееш. Има система за намиране и уреждане на квартира, барака или колиба, система за купуване на билети за автобус или влак, система за пресичане на 12-лентов булевард с колело при червен светофар... Казано иначе все системи, за които китайският е нужен не толкова, за да ги разбереш, колкото за да ги изпълниш. Това ме принуди да науча числата от едно до сто, как е час и минута, които вървяха с ненужни фрази като "здрасти", "довиждане" и "благодаря" и много по-нужни като "колко струва" и "маньо - конска пикня" (хиперругатня, която оглавява топлистата на ругатните в Китай). Самите китайци имат много диалекти, но двете основни езикови форми - мандаринският и кантонският си приличат, колкото италианският и френският. Ако някой не може да те разбере, започва да пише с йероглифи, които са универсални и би трябвало да минават навсякъде. Така идеята да говориш с някого в Китай винаги стига до това, след двайсет минутно ръкомахане, китаецът да извади молива и да започне да драска с него по листа.

Забраненият град. Преди да влезеш в забранения град е нужно да минеш през голямо пространство, което по всички закони на картографията трябва да прилича на парк, с две големи езера и ограден с типичната за тази географска ширина стена. Самият Пекин е огромен град, с огромни улици и площади, подредени в огромни блокове. На картата всичко се намира в средата на блока, а къде е входа му е ясно само за местните, обитаващи района. Основна грешка която може да направи всеки, който вярва на картите в тази страна, е да реши да си скъси пътя и да мине направо през парка. Всеки опит да стигнеш до Забранения град по тоя начин означава през цялото време да се натъкваш на охранявани от караулки порти, които в момента на приближаване се хващат за пушките с типичния жест ¡No Pasarán! Една единствена улица дава възможност за вход към парка и по нея се движат предимно последните модификации на Мерцедес, които забавят скоростта си по асфалтовите серпентини, докато се вдигнат стоманените бариери отпред. Това е началото на истинския Забранен град, който най-сигурно може да превземеш с метрото.

Луянг. Хващането на нощния влак Пекин - Луянг отваря цял абзац за набавянето на билети по китайските жп гари. Всеки некитаец, който е решил да ползва услугите на китайските линии, трябва да има в джоба си предварително написани йероглифи, които да обясняват мястото, до което иска да стигне. После следва да откриеш таблото, на което да намериш влака, който ти трябва. После не е лошо да напишеш номера му и датата, за която го искаш, а след това да бутнеш листа в носа на продавачката. Нещата винаги могат да завършат добре, освен в случаите, когато си избрал пътнически влак или просто няма билети. Така след доста питане на лош мандарински, миксиран с перфектен български, може накрая да разбереш, че влака ти е №152 и пристига на твоята гара в 8.30 на следващия ден. А когато след едномесечен

тренинг научиш, че експресите са с номера между 100 и 200, туристическите започват с Y и три цифри, а пътническите са с номера между 500 и 600, просто преставаш да пътуваш с китайските влакове.

Нощният влак пристига в Луюнг в 9 сутринта. На изхода на гарата ме нападат 20 души, които започват да ми предлагат хотел и екскурзия до Шаолин с настървението на борсови агенти. Отказът ми кара хората от тълпата да се сбият, защото не могат да установят кой е прецакал работата. След пет минути намирам леко западналия хотел на китайските железничари, хвърлям багажа и тръгвам да изследвам Лонгмен. Будистки пещерен манастир. 60-метров Буда. Още една забележителност.

Вечерта попадам в нещо като шкембеджийница с неясна система за поръчване на храната. Започвам да се целя произволно. По-късно разбирам, че съм си поръчал пача, свински уши и нещо, което въобще не питам какво е. Разбирам, че легендата за китайците които уж ядат само ориз и не пият, е мъртва. Решавам да не се напивам от първата вечер, защото е лошо и неудобно да се загубиш по тъмно в непознат град. Повечето хора в ресторантите вадят от чантите си бира, ракия или вино отвън и никой не прави скандал от това. Моля сина на келнера да донесе стограмово шише алтернатива на плодова ракия от съседния магазин. Преставам да поръчвам алкохол от менюто на кръчмите завинаги.

В 6.30 сутринта на хотелската ми стая се чука. Възрастна жена, участвала в мелето на гарата от предишния ден, отново ми предлага екскурзия до Шаолин. Разузнаването със сигурност е разучило къде съм отседнал, тя просто иска да е първата. Отрязвам я. Вече никой нищо не ми предлага в Луюнг.

Хсиан. Трябва да спя в подземния етаж на голям хотел. Мазето всъщност е занемарен атомен бункер. Стаята мирише на мухъл и терпентин, от лампата капе и масло. Нощта минава страшно бавно.

Всъщност най-удобният начин за придвижване в улиците на многомилионните градове е колелото. Наемам най-разпространения, евтин, здрав, и стар модел китайски велосипед - "Черен гълъб" и ставам част от трафика. Двете най-десни ленти по булевардите са само за велосипедисти и... автобуси. Никой не се впечатлява от това. Колела, рикши, триколки, колички, тротинетки и други всевъзможни свлачища се събират на огромни рояци. Единственият шанс да оцелееш е винаги да си в центъра на рояка и никога в периферията му. Всеки чужденец, който иска да се сбие с китаец може да го стори като се блъсне в колелото му. Повечето от тях обаче постоянно се трошат, което е повод да се развие цяла бизнес ниша покрай ремонтването им. Всеки сто метра, отстрани на алеите, са превзети от старци, поправящи гумите, спиците и веригите на "Черните гълъби" срещу тънко заплащане.

Ланджоу. Малък град, обитаван от няколко милиона китайци, построен в голямото дефиле на Жълтата Река. Безбройните будистки, таоистки и конфуциански храмове отдавна там съжителстват с джамиите. Ланджоу, както и почти всички градове без метрополиите като Пекин и Шанхай, са пълни с новопостроени небостъргачи. В класическия случай празни, необитавани, с масивни стъклени врати, заключени с дебели велосипедни вериги. Някои с пазачи, а други напълно запуснати. Китай е огромна страна, с огромни парични потоци, огромни сгради и огромна корупция.

Хсининг. Столицата на провинция Чингхай. Терен за китайските дисиденти, престъпници и рецидивисти, които излежават присъдите си в района. Всъщност за тибетците Хсининг е Зилинг - част от областта Амдо. 50-годишния спор за тази земя е местен проблем, но за неутралните това си е една от вратите към Тибет. На север, юг и изток е пълно със забранени зони, а на запад, до езерото Коконор, се намира запустял център за ядрени отпадъци. Местността около Хсининг прилича на смесица

между дивия запад и сцени от "Лудия Макс". Купувам билет за автобуса. Схемата: питане на български, сочене на часовника, рисунки на карти и автобуси, молби към шофьора, блъскане с лакти и ритници, псуване и бакшиш. Стигам до автобуса. Качвам се на покрива му и заключвам раницата с дебел велосипеден катинар за здрав метален лост. Всяко слизване на междинна спирка налага да разопаковаш целия багаж на автобуса преди да стигнеш до катинара си. А ако раницата е отгоре, тя със сигурност вече не прилича на себе си от дъжда, маслото и бензина, които са текли отгоре ѝ.

Мато. Тръгвам към Мато в 9 сутринта. Шофьорът оправя пътния лист и след излизането ни от гарата започна да спира на всеки 100 метра, за да качи пътниците на черно. Шест часа по-късно минава 150-ят километър. Остават ни още 350. Автобусът е пълен с мюсюлмани които, люпят и плюят слънчогледови семки по пода. Седалките са шити, разпаряни, пак шити и пак разпаряни. Има място само за средно висок европеец с ампутирани колена. Целият автобус храчи и пикае колективно. Вижда се, че тибетската главна магистрала е всъщност скапан чакълен път. В девет вечерта стигаме до участък от пътя в ремонт, дълъг повече от 150 километра. В неделя, в девет вечерта, група китайци продължават да размахват кирки под светлината на прожекторите.

В шест сутринта пристигаме в Мато. В селото няма хотел. Шофьорът на автобуса ме настанява у тях. Спя три часа. До тоалетната ме причаква озверяло вързано куче, така че пикая на двора, плащам на шофьора за спането и си тръгвам.

Юшу. Извън автономната тибетска област, древните тибетски райони Кхам и Амдо са разделени по границите на няколко китайски провинции. Юшу е първият голям няколкохиляден град по маршрута ми. Намира се в района Кхам. От местните разбирам за качествата на най-високите хора в цяла Азия - кхампите. Все храбри войни, смели разбойници и безстрашни бандити. С две думи, ценен контингент за диверсантските групи, изпращани срещу народната освободителна армия, преди американците да спрат финансовата си подкрепа за братския тибетски народ в началото на 60-те.

Пътувам на стоп. Тибетски монах ме спира с "Паджерото"-то си. По пътя си обяснявам къде отива част от парите, които Далай Лама клинчи от Запада. Пътувам с него 3-4 километра. Десет минути по-късно ме качва селянин с трактор. Издържам 15 километра и слизам. Към долината Батанг продължавам пеша. Там е пълно с юрти, якове, номади и кучета. Около една от юртите има само жени и деца. Влизам вътре. Нищо особено - печка, касетофон, мляко от як, малко суджук, бахур и една кървава якска глава, които се търкалят по земята.

Прибирам се към Юшу на стоп. Вечерта сядам в центъра на селото. Един кхамп идва при мен и засвирва тибетски фолк с малката си четириструнна китара. Хората започват да се събират. Встрани е кръчмата на тибетски мюсюлманин-комунист. Стените са пълни с еднометрови портрети на Маркс, Енгелс, Ленин, Сталин, Мао и Дън Сяопин, под чиито натезали погледи тибетците кротко пият чай.

Едно село. Така и не разбрах името му, а и го няма на картата. Последният турист тук е бил преди три месеца. Хората се събират около мен и ме дърпат, просяците се катерят по краката ми, затънали в тибетска кал.

В кръчмата местните предлагат да поиграем на карти и първите десет игри обясняват правилата. Подозрително е, но печеля през цялото време. В момента, в който решават, че съм зарибен, мъжете изваждат големите суми и много искат да залагаме пак. Отказвам. Събарят няколко чаши ядосано и стават от масата. Така и не разбирам откъде в тая забутана махала с двайсет къщи в средата на тибетското плато може да

се извади толкова много суха пара.

Маниганго. Пристигам без билет на два километра от Маниганго. Автобусът е претъпкан. Озверялата контролорка ни избута двама човека отвътре и изкрещява да ходим пеша. Вътре остават само хората с билети, които са заели седалките. Разделяме се на четири отряда и започваме да влизаме като партизански групи в селото. От север, от юг, през реката и през центъра. Повечето от изоставените се спират на два километра след селото, за да се качат отново в автобуса. Аз оставам. Маниганго е спирката, която ми трябва.

Опитвам се да спра някой на стоп за 100 километра след Маниганго, но никой не се връзва. Влизам в близката кръчма, за да се стопля. Съвсем скоро в нея нахълтва достоен син на народа на кхампите. Висок съм 1.90, а се чувствам гном. Местният е над два метра и трудно се провира през вратата. Тръгнал е на стоп, обаче е в друга посока. Връщам се обратно в бараката в Маниганго и разказвам за кхампа на двамата будисти (новозеландец и белгиец), тръгнали към близкия манастир. След закуска новозеландецът започва да търси тоалетната. Тибетско-английският му разговорник не струва нищо. Хващам се на бас, че ако питам на български, местните ще ме разберат по-лесно. След няколко цветущи звука и жеста някой насочва моя човек към точното място. Новозеландецът се връща изумен и казва: "Знаеш ли, твоят кхамп е ходил май в същата тоалетна. Вътре има едно поне половинметрово лайно". Моят кхамп се казваше Андо. Тук имената са много близки до българските и напомнят на Тончо или примерно Танчо.

Кандинг. Намира се въображаемата граница между Китай и Кхам, в провинцията Сичуан. Разположен е в дефилето на малка река, която често пъти изиграва драматичен номер на местните, ставайки застрашително пълноводна и отнасяйки каквото може от града. Истината е, че всички големи реки в Източна Азия (Жълтата река, Янгдзе, Меконг) извира от Тибет. Така Източен Кхам, с безбройните си дървени къщи, става една от причините за огромните наводнения от Централен Китай до Лаос и Камбоджа. Типична гледка по цялото Тибетско плато е малък ручей да се вреже на 100-200 метра в планинския терен, който е достатъчно ерозирали, за да може след няколко хиляди години да остане само малкият Grand Canyon. Това е май единствената причина, поради която дърводобивът из кхамските дебри е ограничен до минимум, а просеките по хълмовете се залесяват отново.

От любопитство влизам в местното начално училище. Деца и учители слизат в двора. Група пионерчета започва да виси по дрехите ми и да скача наоколо. Правим си няколко снимки, които впоследствие им изпращам, трудно си тръгвам. По-късно разбирам, че местните гидове предлагат и тази услуга в каталога си. Не ги разбирам много.

Ченгду. Най-големият град в провинцията Сичуан не прави впечатление с нищо. През цялото време се опитвам да разбера хората, които обитават тези земи. Китайците са впечатляващо срамежливи и любопитни. Достатъчно е обаче да заговориш само един, за да може като по команда до пет минути да се съберат триста в очакване да научат нещо за "отвън", да се снимат или, ако трябва нещо и някого, да упътят. Езикът обаче е проблем дори за чужденците, които говорят китайски. Така преди години един от малкото европейци, работещи в Пекин, тръгнал да разгледа гробовете на аристократите от династията Минг. По пътя решил да попита няколко старци за посоката: "Къде са гробовете на династията Минг?" - повторил и потретил той на перфектен мандарински, но старците така и не отговорили. Като се отдалечил, дочул обаче старите мъже да коментират: - Видяхте ли на какъв странен език говореше този човек? Звучеше сякаш питаше "Къде са гробовете на династията Минг?" на китайски.

Пекин. Голямата стена. Най-посещаваният участък от стената е при Бадалин. Плащаш

Юри Варошанов
Пътепис: Китай

<http://juriwaro.com>

вход, купуваш си сувенири, взимаш си гид, блъскаш се с тълпата по идеално реставрираните кули и си тръгваш доволен, за да разкажеш всичко това вкъщи. Само на 60 километра и два часа път от Пекин се намира Хуанг-Хуа (Жълтото цвете). Тук няма вход, нито сувенири, нито хора, а само стена. Нереставрирана. Наоколо са десетките кули, потънали в треви и бурени. Стената се вижда от километри. В подножието се е опънала огромна язовирна стена, около която вече се лее бетонът, с който утре ще се застрояват хотели, ресторанти и комплекси. Продължавам нататък. Бързам, защото знам, че който не е видял тези места досега, няма да ги види никога повече.